

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMACINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

*Banu ÇULHA ÖZBAŞ***

*Kadir Can ERBUDAK***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemektir. Araştırmanın katılımcılarını İzmir İlinde görev yapmakta olan 63 Sosyal Bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Katılımcılara “Çevrenizdeki kişiler (anneniz, babanız, arkadaşlarınız, öğretmen arkadaşlarınız, öğrencileriniz ya da velileriniz...) okullarda neden sosyal bilgiler dersi öğretiliyor? Bu dersin öğretim amacı nedir? Diye sorular ise onlara ne gibi cevaplar verirsiniz? Sorusunun yazılı olarak sunulduğu ve kendilerinin cevaplarını yazılı olarak iletebilecekleri bir anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler doküman olarak değerlendirilmiş ve doküman analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca içerik ve betimsel analiz yöntemlerinden yararlanılarak alan yazınına göre kategorileştiriler çerçevesinde kod ve temalar yoluyla veriler analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal bilgiler öğretiminin amacını 7 yaklaşım çerçevesinde değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Bu yaklaşımlar; vatandaşlık aktarımı, sosyal bilimler, yansıtıcı inceleme, toplumsal yeterlilikler, yaşama uyarlayıcı, bireysel gelişim ve küresel eğitim olarak sosyal bilgilerdir. Öğretmenler arasında en çok benimsenen yaklaşımın vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler öğretiminin amacına ilişkin benimsemiş oldukları yaklaşımların mesleki kıdem, cinsiyet, mezun olunan fakülte ve bölüm değişkenlerine göre farklılıklar olduğu tespit edilmiş bu sonuçlar ışığında bundan sonra bu alanda yapılacak araştırmalar ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik hazırlanacak hizmet içi eğitimlere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler öğretimin amacı, Sosyal Bilgiler öğretmeni, Sosyal Bilgiler öğretiminin amacına yönelik yaklaşımlar.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, BEF. İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, El-mek: banu.culha@deu.edu.tr

** Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: kadircanerbudak@windowslive.com

SOCIAL STUDIES TEACHERS' PERCEPTIONS OF THE AIM OF TEACHING SOCIAL STUDIES

STRUCTURED ABSTRACT

Purpose and Significance

Today, Social Studies teachers are far more than mere conduits of information or curriculum developed by the experts. Social studies teachers are the key to what happens in classrooms (Thornton, 2005). To use Thornton's (2005) term, social studies teachers are the "curricular-instructional gatekeepers." As gatekeepers, teachers actively shape an instructional program. Teachers can interpret what counts as successful passage through the gate, open the gate wide or narrow, based on what they believe students can or should profit from on the other side, allow innovation through or block it based on their estimation of its educational or practical worth, and so forth (Thornton, 2010:16). In short, it is assumed that teachers' knowledge, beliefs, thinking, and attitudes serve as the basis for the decisions they make about their practice and student learning (Adler, 2008:340). The aim of this study was to explore Social Studies teachers perception of the aim of teaching Social Studies in the school curriculum.

Although the lack of consensus about the meaning of Social Studies itself (Nelson, 2001; Evans, 2004; Adler, 2008), the definition and meaning of Social Studies has significant implications for the school curriculum, teacher/classroom practice, the teacher education curriculum, and the forms of research valued in the field (Nelson, 2001:15). As described in the published framework for K-12 social studies education the overarching aim is to prepare Turkish citizens who embrace Atatürk's principles and revolutions, understand Turkish history and culture, espouse democratic values, respect human rights, care about the environment, know about their rights and responsibilities as citizens, and think critically and creatively in order to make informed decisions (TTKB, 2009). The reforms to Social Studies education in Turkey required new approaches to curriculum, instruction and teacher education. The most important innovation in the new Social Studies curriculum is a student-centered approach and an emphasis on active participation and involvement by students in the learning activities (Doğanay, 2005; Öztürk, 2006; Saftan, 2008; Açıkalın, 2010). It is cleared that traditional education has been changed and the student-centered approach is made in planning. Although, the meaning and aim of the teaching social studies changes some studies showed that Social Studies make nothing of the new meaning and aim of teaching Social Studies (Doğanay & Sarı, Dinç & Doğan; 2010). In short, it is clear relevant literature that, there is need to examine social studies teachers' perceptions of the aim of teaching social studies.

Methods

Survey model has been employed in this study to investigate, social studies teachers' perceptions. 63 social studies teachers' participated the study. Questionnaire containing open ended questions was used to data collection tool. Prior to application, the questionnaire was examined by experts, and administered to social studies teachers for a pilot study. Following the expertise and pilot study, questionnaire

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

took its final form to be applied. Descriptive analysis techniques—one of qualitative analysis techniques—was utilized for the analysis of the data collected through open ended questions (Yıldırım, Şimşek; 2005). The answers were coded two times by one of the researchers to understand the reliability of the findings. The reliability of this research was found as 92%.

Findings

In the light of analyses 7 categories were defined. Namely; teaching Social Studies for transforming citizenship, for social studies, for reflecting inquiry, for social efficiency, for adapte to life, for social development and for global education. The research results showed that, the most important aim for social studies teachers was transforming citizenship (% 23,8) than, for adap to life (20.6%), for social efficiency (% 17,5), for social development (% 17,5), for social efficiency (% 4,8), for reflecting inquiry (% 4,8), for global education (% 4,8).

Discussion, Conclusion and Suggestions

Although, the categories about the purpose of teaching Social Studies varied, 7 major categories emerged from the data Namely; teaching social studies for transforming citizenship, for social studies, for reflecting inquiry, for social efficiency, for adapte to life, for social development and for global education.

The research results showed that, the most important aim of teaching Social Studies for Social Studies teachers was transforming citizenship. Almost all the participants, pointed to the main purpose of teaching Social Studies as being good citizens. This participants cited being good citizens who knows Turkish history and geography, embrace Atatürk's principles and revolutions, , know about their rights and responsibilities as citizens, understand Turkish culture and volunteer to inform nex generation about Turkish history and culture.

The second major category for the purpose of social studies was the adapting fo to real life (outside the school) category. These participants pointed to the sole purpose of teaching social studies as being to improve students for life outside the schools. This participants mention teaching values and communication skills were the most important role of Social Studies teacher.

The third category was teaching for social efficiency. For this participants the major aim of teaching social studies was to improve society via education.

Teaching social studies for reflecting inquiry was one of the lest mentioned category for social studies teachers. Despite the fact that traditional education has been changed, some Social Studies teachers make nothing of the new meaning and aim of teaching Social Studies. Global education also other lest mentioned category. One of thi important finding of this study that, Social Studies teachers' working experiences, gender, schools and departments they graduated and were determined as effective factors in perceptions of the aim of teaching social studies. Therefore the findings in this study suggest that Social Studies teachers perceptions about teaching Social Studies need to examine deeply.

Key Words: Aim of teaching Social Studies, Social Studies teacher, approaches for teaching Social Studies.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015*

Giriş

Bruner (1971) etkili öğretimin gerçekleşebilmesi için “neyin, neden, nasıl” öğretileneği konusunda hem fikir olunması gerektiğini savunmuştur. Bruner’e göre, öğretmenler kendi alanlarının öğretiminin amaçlarına hakim olmaz ve bu konu hakkında fikir yürütmezler ise, öğretimin başarısından söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu yüzden, öğretmenlerin kendi alanlarının sınırlarının neler olduğu, neden ve nasıl öğretilenebileceğine ilişkin görüşlerini konu alan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır (Thornton, 2005). Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi alanlarının öğretimine ilişkin görüşlerinin neler olduğu incelenmiştir.

Alan yazını incelediğinde Sosyal bilgiler öğretiminin amacının ne olduğuna dair pek çok farklı görüşle karşılaşmaktadır. Bazı sosyal bilgiler eğitimcileri, sosyal bilgileri öğretiminin amaçları arasında toplumda yaşanan sosyal problemleri çözme becerisini öğretmek ve bu yolla toplumsal refahı arttırmayı gösterirken (Saxe, 1991; Thornton, 2005), bazı sosyal bilgiler eğitimcileri, karakter eğitiminin bir parçası (Leming, 1985) düşünme becerilerin gelişiminde bir araç (Barr, Barth ve Shermis, 1977; Dilek; 2002; Doğanay; 2004) ya da etkili- aktör vatandaşlar yetiştirmede (Shaver,1996; Barr, Barth ve Shermis, 1997; Doğanay; 2004) sosyal bilgiler öğretimine mihver bir rol biçmektedir. Yukarıda belirtilmiş olan sosyal bilgiler öğretime yönelik görüşlerin farklı olması aslında, fatek ve değişmez bir sosyal bilgiler tanımının bugüne değin yapılmamış olması ya da yapılmaz olmasından kaynaklandığı söylenebilir (Adler, 2008).

Sosyal bilgiler eğitiminin, gençlerin dünya görüşünü etkileme gücü fark edildiğinden beri, var olan programı değiştirmeye ya da olduğu gibi korumaya yönelik baskılar (Thornton, 2005) sürmektedir. Yine de yapılan araştırmalar neticesinde sosyal bilgiler öğretiminin temelde iki tane vazgeçilmez amacının olduğu karşımıza çıkmaktadır (Thornton, 2005). Bu görüşlerin ilkinde amaçlanan, öğrencilerin demokratik bir toplumda yaşayabilmeleri için gerekli olan temel vatandaşlık görevlerini kazanmalarını sağlayacak becerilerin sosyal bilgiler öğretimi yoluyla öğrencilere kavratılmasıdır (Thornton, 2005). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminin amaçlarını konu alan çalışmalar incelendiğinde de bu amacın yaygın olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Nitekim Erden (tarihsiz:8)’ de sosyal bilgiler dersinin ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu bir vatandaş yetiştirmedeki rolünü vurgulamaktadır. Sönmez (1993) yine sosyal bilgilerin öğretiminin vatandaşlık becerilerini geliştirmedeki rolünü ortaya koyan araştırmacılarından birini ileri sürmüştür. Bu süreçte karşımıza çıkan en önemli konu iyi bir vatandaşın nasıl olması gerektiğinin tanımlanmasıdır. Çünkü iyi vatandaş tanımınızdan beklediğimizin ne olduğu sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşünüze de etkileyecektir. Sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin ortaya çıkan ikinci görüş ise; Sosyal bilgiler öğretiminin amacının eleştirel düşünebilen ve problem çözme yetileri gelişmiş, sosyal konulara duyarlı vatandaşlar yetiştirmektir (Thornton, 2005). Ortaya atılan bu iki görüşte de farklı birer vatandaş beklentisinin olduğu göze çarpmaktadır. Doğanay (2004) günümüzde sosyal bilgiler öğretime yüklenen en önemli amacın etkili demokratik vatandaş eğitimi olduğunu dile getirir. Bu bağlamdan yola çıkarak sosyal bilgilerin demoraktik-politik sürecin gelişmesine katkıda bulunduğunun vurgulandığı apaçık ortadır. Kısaca buradan çıkacak sonuç, sosyal bilgiler öğretime yüklenen amacın nasıl bir vatandaş yetiştirmek isteniyor? Sorusuna verilen cevaplardan ayrı düşünülmemeyeceğidir. Bu yüzden, dünya üzerindeki ülkelerin kendi vatandaşlarına kazandırmak istedikleri beceri, değer ve misyonlar değiştikçe sosyal bilgiler programları da doğrudan bu değişimlerden etkilecek ve bu değişimlere göre şekillendirilecektir.

Bilindiği üzere, Türkiye’de 2005 yılından itibaren kademeli olarak bir eğitim reformu gerçekleşmiştir. Bu paralelele, geleneksel eğitimden yapılandırmacı öğrenme kuramı çerçevesinde şekillenmiş bir eğitim anlayışına geçilmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi özelinde yıllardır devam eden disiplin temelli, öğretmen merkezli yaklaşımdan tematik öğrenci merkezli yaklaşıma geçilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Bu çerçevede hem sosyal bilgilerin tanımı hem de sosyal bilgiler programını şekillendiren temel yaklaşım değişmiştir. 2005 sosyal bilgiler programında sosyal bilgiler; *bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir* (MEB, 2005) şeklinde tanımlanmıştır. Safran (2008) bu tanımdan yola çıkarak sosyal bilgiler dersinin en kapsamlı amacının etkili vatandaş yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. O'na göre,

Etkili vatandaş, içinde yaşadığı toplumun kültürün benimsemiş, özümsemiş ve bunu geliştirme anlayışına sahip bireylerden teşekkül eder. Ülkemizde ilköğretim çağındaki çocuklara vatandaşlık bilgisi ve yaşam için gerekli değer, tutum ve davranışlar sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan, birbirlerine Atatürk milliyetçiliği ile bağlı, cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkan; geleneksel değerlerimizi olumlu yanlarını muhafaza eden, bununla birlikte çağdaş ve evrensel değerleri kabul etmeye hazır yeni nesiller yetiştirmek sosyal bilgiler eğitiminin başlıca görevlerindedir (Safran, 2008:15).

Yukarıda yapılmış olan açıklama ve Milli Eğitim Bakanlığının sosyal bilgiler kılavuz kitaplarında sosyal bilgiler dersinin amacı kısaca; *demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmak* (MEB, 2005) olarak belirlenmiştir. Bu noktada, sosyal bilgiler dersinin günümüzdeki amacının, var olan yığınlarca sosyal bilimler süzgeçinden geçen bilgiyi öğretmen kanalından ders kitabı aracılığı ile öğrencilere aktarmak olmadığı ortadadır. Öğrencilerin demoraktik değerlerle donatılmaları, topluma ve toplumsal yaşama uyum sağlamaları ve belkide en önemlisi sadece ezber bilgilerle donatılan bir birey olarak değil, okul duvarları içinde öğrendikleri bilgi, beceri, ve değerleri okul sınırları dışında ve yaşamlarının her anında kullanabilir duruma gelmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Aslında Milli Eğitim Bakanlığı resmi söyleminde Bar Barth ve Shermis tarafından alan yazınına kazandırılan temel üç sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımını birlikte benimsendiği görülmektedir (Bu yaklaşımlar hakkında detaylı bilgi teorik yapı kısmında verilecektir). Bu yaklaşımlardan vatandaşlık aktarımı daha önceki programlarda da görülse de yansıtıcı inceleme ve sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarının da benimsendiği 2005 programında resmi olarak dile getirilmiştir.

Her ne kadar, programda yeni sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımlarının da benimsendiği vurgulansa da öğretmenlerin bu yeni vizyon çerçevesinde kendi alanlarını tanımlayıp tanımlamadıklarına ilişkin yapılan çalışmaların sayısı son derece azdır (Doğanay ve Sarı, 2008; Dinç ve Doğan, 2010) Yapılan çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımı tam olarak içselleştiremedikleri ortaya çıkmış hatta öğretmenlerin mesleki kimlikleri çerçevesinde yapılmış olan çalışmada ise; Sosyal Bilgiler öğretmenleri kendilerini genel öğretmen metaforları dışında tanımlayamadıkları görülmüştür (Çulha Özbaş, 2012). Oysa unutulmaması gereken, eğitim reformunun öğretmenlerin kendi öğretim alanlarının öğretim amacına ilişkin görüşlerini etkileyemezse yani kısaca öğretmenler değişime ikna edilemezse başarısız olarak kabul edileceğidir (Thornton, 2005).

Ne yazık ki, genel olarak dünyada Sosyal bilgiler programının amacının ne olduğuna ilişkin tartışmalar, bu dersin okul duvarları içinde uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmadan, otorite ve bilirkişi olarak nitelendirilen uzmanlar ve siyasetçilerin verdikleri kararlar çerçevesinde şekillenmektedir (Nodding, 2003). Hatta yapılan araştırmalarda bile genel olarak sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşleri incelenmiş (Açıklalın, 2011) fakat görev başındaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin seslerini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

duymaya yönelik araştırmaların göz ardı edildiği görülmektedir (Dinç ve Doğan, 2010, (Kan, 2014; Altunkulaç ve Uslu, 2014). Oysa ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerinin ne olduğunun bilinmesi sosyal bilgiler sınıflarındaki uygulamalar hakkında da bize fikir verebileceği için önemlidir. Bunun için de öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin bilinmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin kendi alanlarının öğretiminin amacına ilişkin görüşlerinin ne olduğunun bilinmesi, sınıflarda gerçekleştirilen uygulamaların içeriğine ilişkin fikir verebileceği için de önemli görülmektedir.

Makalenin bundan sonraki bölümünde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yaklaşımları konu alan çalışmalara yer verilerek konunun teorik yapısı ele alınacaktır.

Teorik Yapı/Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarla İlgili Temel Görüşler

Barr, Barth ve Shermis, (1977), sosyal bilgiler öğretimine yönelik temel yaklaşımların neler olduğu ile ilgili ilk çalışmalardan birini yapmışlardır. Çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretimine ilişkin üç yaklaşım üzerinde durmuşlardır. Bu yaklaşımlardan ilki *vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler* dir. Bu yaklaşım özelinde amaçlanan, vatandaşlık görev ve sorumluluklarını kısa yoldan öğrencilere öğretmektir. Bu paralelde sosyal bilgiler eğitiminin amacı da toplum tarafından kabul gören temel değerleri, inançları genç kuşaklara aktarmak olarak görülmektedir. Bu yüzden, sosyal bilgiler programı da öğrencilerin toplumun beklentilerine cevap vermelerini sağlayacak bilgi ve becerilerle donatılması için gerekli bilgiler çerçevesinde şekillendirilmiştir. Aslında burada, gençlerin ne tür bilgi, değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinlerin daha iyi bildiği (Doğanay; 2003:20) görüşünden hareket edildiği anlaşılmaktadır. . Bu yaklaşımı benimseyen sosyal bilgiler öğretmeninden beklenen de, kesin/değişmez bilgileri, temel değerleri ve toplumsal kuralları öğrencilerine aktarmasıdır (Öztürk, 2009; Tay, 2011). Barr Bart ve Shermis tarafından belirlenen bir diğer yaklaşım *sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler*dir. Wehlage ve Anderson (1972) ‘a göre burada amaçlanan, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarından temellenen bir program geliştirerek onlara disipline edilmiş düşünme yollarının öğretilmesidir. Bu yaklaşım daha sonra bu alanda çalışan diğer sosyal bilgiler eğitimcileri ve genel eğitimciler tarafından farklı isimlerle de anılmıştır. Bunlar; *Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler* (Martorella, 1985) *disiplinlerin temeli olarak sosyal bilgiler* (Brubaker vd 1977), *tarih ve sosyal bilgilerin düşünsel yanı* (Hass, 1979) dir. Burada amaçlanan; öğrencileri temel bilgi, kavram ve araştırma süreçlerini tarih ve diğer sosyal bilimlerin (coğrafya, siyaset bilimi, antropoloji, sosyoloji, ekonomi ve psikoloji...) konularını araştırarak öğrenmeleridir. Burada Jerome Bruner’in (1960) görüşlerinin etkili olduğu söylenebilir. Çünkü; Bruner’e göre öğrencilerin gerçekleri ezberlemesi değil her disiplinin kendine has yapısını kavramaları daha önemlidir. Bu yüzden de sosyal bilgiler öğrencilere disiplinlerin kendine has yapısı özelde de araştırma yöntemleri yaşatılarak kavratılmalıdır. Böylece, öğrenciler küçük sosyal bilimciler gibi çalışarak sosyal bilgileri yaparak yaşayarak öğrenebileceklerdir. Bu yaklaşıma ilişkin ilerleyen yıllarda birçok eleştiri yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi, disiplinlerin temel konularının ve araştırma yöntemlerinin öğretiminin öğrencilerin ilgisin çekmediği ve ihtiyaçlarını karşılamadığıdır (Wehlage, Anderson, 1972). Barr, Barth ve Shermis’in belirledikleri bir diğer yaklaşım *Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgilerdir*. Bu yaklaşımın genel amacı; öğrencilere kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay, 2003:21). Bu yaklaşım da özünde; Dewey’in görüşleri çerçevesinde şekillendirilmiştir. Dewey’e (1910) göre yansıtıcı düşünmede en önemli husus düşüncenin desteklenerek kabul ya da reddilmesidir. Bu yansıtıcı inceleme yaklaşımın odak noktasını araştırma-inceleme ve problem çözme oluşturur (Doğanay, 2003:2; Barr, Barth ve Shermis, 1997). Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler farklı eğitimciler tarafından “*yansıtıcı araştırma, karar verme, eleştirel düşünme, problem çözme*” gibi adlarla da anıldı. Bu yaklaşıma da getirilen en önemli eleştiri; müfredata alınacak konuların nasıl

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

belirleneceği ve problem çözme becerilerini öğrencilerin yaşama geçirirken karşılaştıkları zorluklarla nasıl başa çıkabilecekleri oldu.

Barr Barth ve Shelms (1977)'ten sonra Herzberg (1981) de bilinen sosyal bilgiler yaklaşımlarını tek disiplinaryer (federasyonistler) ve bütüncüleştiriciler (unitaristler) olarak ikiye ayırmıştır. Bu yaklaşımda sosyal bilgiler ya tematik bütüncül olarak ya da tek tek disiplinler (tarih, coğrafya, ekonomi...) çerçevesinde değerlendirilmektedir. Daha sonra Mortorella (1985; 2005)'de temel yaklaşımları 5 kategoride değerlendirmiştir. Bunlar; kültürel mirasın aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler, yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler, bilgiye dayalı sosyal eleştiri olarak sosyal bilgiler, bireysel gelişim aracı olarak sosyal bilgilerdir. Burada kültürel mirasın aktarımı olarak sosyal bilgiler vatandaşlık aktarım olarak sosyal bilgilerle (Barr, Barth ve Shelms, 1997) paralellikler göstermektedir. Aynı şekilde araştırma ve yansıtıcı araştırma alanları olarak sosyal bilgilerde yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgilerle paralellik göstermektedir. Mortorella'(1985; 2005) nın dile getirdiği bireysel gelişim aracı olarak sosyal bilgiler ve bilgiye dayalı sosyal eleştiri olarak sosyal bilgiler önem taşımaktadır. Bu iki yaklaşımda öğrenci merkezlidir ve bilgiye dayalı sosyal eleştiri olarak sosyal bilgiler de toplumu değiştirmede sosyal bilgiler bir güç olarak değerlendirilirken bireysel gelişim aracı olarak sosyal bilgilerde de ilk kez öğrencilerin bireysel gelişimlerinin aracı olarak da sosyal bilgiler dersine önem verilmektedir. . Bilgiye dayalı sosyal eleştiri olarak sosyal bilgiler yaklaşımı farklı isimlerde de anılmıştır. Aktör vatandaşlık (Oliver, 1969), toplumun gelişim aracı (Newmann, 1977), sosyal politik katılım olarak sosyal bilgiler (Brubaker vd 1977), sosyal eylem (Janzen, 1995) ve sosyal değişim olarak sosyal bilgiler (Stanley & Nelson, 1986) sıralanabilir. Bu akımın temellerinde aslında okulun sosyal değişimin en önemli temel taşı olduğunu görüşü yatmaktadır. Bu yaklaşımda katılımcı vatandaşlar yetiştirmek amaçlanır bu çerçevede direkt olarak toplum ve toplumun problemleri sosyal bilgiler dersinin konularını oluşturur. Conrad (1991) Bu paralelde, okul-toplum işbirliği önem kazanır ve bu yüzden gönüllü çalışmalar, toplumu geliştirmeye yönelik projeler istindik etkinlikler arasında değerlendirilir. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin amacı, yerleşik geleneklerin incelenmesi, eleştirilmesi ve geliştirilmesiyle, sürmekte olan sosyal uygulamalara yansması ve problem çözme modellerini kullanabilmeleri için öğrencilere fırsat sağlamaktır (Martorella, 1985). Yani kısaca öğrencilerin toplumun problemlerinin farkına vararak toplumu geliştirmek için aktör vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri amaçlanır. Bu yaklaşımda öğretmene özellikle öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları problemleri anlamak ve bu problemleri çözmek için eyleme geçmede rehber rol verilmektedir.

Sosyal bilgiler öğretimine yönelik temel yaklaşımlarla ilgili çalışmalar yapan araştırmacılardan biri de Janzen'dir. Janzen 1995'de sosyal bilgiler dersine yönelik yaklaşımları, kültür aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal eylem olarak sosyal bilgiler, yaşama uyum aracı olarak sosyal bilgiler, keşif olarak sosyal bilgiler, araştırma alanı olarak sosyal bilgiler, çok kültürlülük olarak sosyal bilgiler şeklinde değerlendirmiştir. Burada ilk kez yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler yaklaşımında genel olarak 1948'lerdeki ilerlemeci akımın etkileri görülür; bu yaklaşımda öğrencilerin demokratik toplumda aile bireyi, işçi ve vatandaş olarak kendilerini görmelerini sağlayarak ona göre davranış geliştirmeleri amaçlanır.(Hull,1950) Bu alanda özellikle toplumun ahlak değerleri, vatandaşlık, aile ve aile yaşamı, kendini gerçekleştirme, sağlıklı gelişim, tüketici eğitimi, öğrenme araçları, çalışma deneyimi, mesleki gelişim bilgi edinme ve girişimcilik önemlidir (Romine, 1950). Burada sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencileri yaşama hazırlama, toplumun değerlerini ve iş olanaklarını kavratma öğrencilerin boş vakitlerini değerlendirecek uğraşlar kazanmalarını sağlama, aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişki ve görevlerine hakim olmaya ailenin ekonomik yaşamının yönlerini öğrenmeye ve aile yaşamını deneyimleyebilmesine olanak sağladığı söylenebilir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Barr 1996 da daha önceden öne sürdükleri sosyal bilgiler yaklaşımlarını yeniden değerlendirmiştir. Bu yolla sosyal refahı arttırmanın aracı olarak sosyal bilgiler, problem çözme ihtiyacını karşılamak için sosyal bilgiler ve demokratik vatandaşlar yetiştirmek için sosyal bilgiler çerçevesinde sosyal bilgileri yeniden değerlendirilmiştir.

Thornton (2005; 2008) sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler, sosyal eğitim olarak sosyal bilgiler olmak üzere iki temel yaklaşım belirlemiştir. Thornton her iki yaklaşım üzerinde de ilerlemeci eğitimin etkili olduğunu savunur. Thornton her iki yaklaşım üzerinde de ilerlemeci eğitimin etkili olduğunu savunur. O'na göre sosyal bilgiler eğitimcilerinin bireysel (öğrenci ile ilgili) ve toplumsal yaşamla ilgili sorunlarla ve bu sorunların nasıl çözülebileceği ile ilgilenmeleri ve sosyal bilgiler dersinin amacını da bireysel ve toplumsal gelişimi sağlama olarak değerlendirmekte olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal bilimciler olarak sosyal bilgilerde ise özellikle akademik disiplinlerdeki değişikliklerin sosyal bilgiler programına yansımaları gerektiğini savunurlar. Burada özellikle tarih ve coğrafya disiplinleri önem kazanır ve programda onlar için geniş yer verilmesi gerekmektedir. Yani kısaca burada da disiplinlerin temel prensiplerini öğrencilere yaşatarak öğretmek amaçlanmaktadır.

Evans (2004; 2010) sosyal bilgiler eğitiminin tarihsel gelişimini incelediği araştırmalarında bir eğitim tarihçisi olarak sosyal bilgiler öğretimine yönelik temelde 6 yaklaşımın geliştirildiğini ileri sürer. Bunlar; geleneksel tarih, sosyal bilimler, sosyal etki, sosyal iyimserler, sosyal yeniden kurmacılar, tarihin yeniden canlanması olmak üzere sosyal bilgilerdir. Geleneksel tarihçilere göre tarih sosyal bilgilerin temelidir ve sosyal bilgiler dersi ile verilmeye çalışılan tüm bilgi ve beceriler tarih öğretimi yoluyla kazandırılabilir. Onlar için kronoloji bilgisinin öğretilmesi ve ders kitaplarının iyi yapılandırılması üzerinde dikkatle durulması gereken konuların arasındadır. Aslında bu yaklaşım 1890'lı yıllarda belirgin olarak kendini göstermiş olsa da son yıllarda Evans (2010) tarihin yeniden canlanması olarak bu yaklaşımın tekrar öne çıktığını vurgulamaktadır. İkinci olarak sosyal bilgileri sosyal bilimler olarak değerlendiren yaklaşım üzerinde durulabilir. Burada disiplinlerin temel yapısını sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilere kavratmak amaçlanır hatta 1960'larda önem kazanan yeni sosyal bilgiler akımında da bu görüşün derin etkisini görmek mümkündür. Sosyal etki olarak sosyal bilgileri değerlendirenlere göre daha etkili bir toplum geliştirmekte sosyal bilgiler dersine önemli görevler verilmektedir. Burada sosyal bilgiler öğretimi aracılığıyla hem iş hem endüstrinin tekniklerini eğitime uygulayarak daha etkili bir toplum geliştirmek amaçlanır. Bu amaca ulaşmak için de öğrencilerin yaşam rollerini kazanmalarını sağlayacak bir program geliştirmek gerektiğine vurgu yaparlar. Öğrencilerin yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirerek toplumsal gelişimi tetiklemek de amaçlanır. Son grup olarak sosyal yeniden kurmacılar gösterilebilir. Onlar için de toplumun gelişiminde sosyal bilgiler dersine önemli görevler verilmektedir. Toplumun yeniden istedik yönde gelişmesi isteniyorsa bunun yolu sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin yaşamlarına yansıtabilecekleri düşünme becerilerini öğretmekten geçmektedir. Her ne kadar şu ana kadar sosyal bilgiler öğretimine ilişkin temel yaklaşımlardan söz edilse de Evans (2010) bunların hiçbirinin kutsal ve değişmez olmadığını vurgular. Ama genel olarak sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve özelde de sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin amacı olarak neleri gördükleri onların çalışma alanlarını ne olarak değerlendirdikleri konusunda bir ayna tutacağı için önemlidir. Bu yüzden bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşleri öğretmenlerin kendi söylemleri yoluyla incelenmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına yönelik görüşlerin betimlemektir. Bu amaca ulaşmak için araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amaçlarına yönelik görüşleri alan yazını çerçevesinde hangi yaklaşımlar içinde değerlendirilebilir?

2. Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin benimsedikleri yaklaşımlar ile, cinsiyetleri, mezun oldukları fakülte türü ve mezun olunan program değişkenleri açısından farklılıklar var mıdır?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak için katılımcılara açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan bir anketin kullanılmasının nedeni, öğretmenlerin kendi kişisel görüşlerine ilişkin derin ve detaylı nitel veri elde etmektir. Öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevap kağıtları doküman olarak kullanılarak doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Karasal (2007) bu yöntemin mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesinde kullanılabileceğini belirtmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem seçimi ise iki yolla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle olasılığa dayalı örnekleme türlerinden tabakalı örnekleme ile evrendeki alt grupların örnekleme temsil edilmeleri garanti altına alınmıştır (Balcı, 2010:93). Bunun için İzmir ilindeki tüm ilçeler listelenmiş (tabakalanmış) ardından biri tesadüfi olarak seçilmiştir, seçilen ilçedeki öğretmenlere ilişkin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden bilgi alınmış ve cinsiyet, mezun olunan fakülte türü, mezun olunan bölüm ve kıdem açısından maksimum çeşitleme yoluna gidilerek öğretmenler belirlenmiştir. Maksimum çeşitleme ile görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2008:108). Araştırmadaki örneklem özellikleri şu şekilde sıralanabilir. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %56'sını kadın (n=35), %44'ünü de (n=28) erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemleri incelendiğinde % 10 (n=6) 1-4 yıl, %25 (n=16) 5-9 yıl, %30 (n=19) 10-14 yıl, %14 (n=9) 15-19 yıl ve %21 (n=13) 20 yıl ve üstü mesleki deneyime sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre örnekleme de yer alan öğretmenlerin çoğu 10 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte türü de bu paralelde çeşitlilik göstermektedir. Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %6'sını (n=40) eğitim fakültesi, %2' i (n=13) fen edebiyat fakültesi, %16'sı (n=10) eğitim enstitüsü mezunudur. Öğretmenlerin çeşitlilik gösteren fakülteler içinde mezun oldukları program türleri ise şöyledir: Örneklem grubun %30'unu (n=19) eğitim fakültesi tarih öğretmenliği, %20'sini (n=13) Eğitim fakültesi coğrafya, %13'ünü (n=8) eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği, %16'sını eğitim enstitüsü sosyal bilgiler, % 15'ini (n=4) Fen edebiyat fakültesi tarih, %6'sını da (n=4) fen edebiyat fakültesi coğrafya bölümleri mezunu öğretmenler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak öncelikle öğretmenlerin bireysel ve mesleki bilgilerine ulaşmak için bir tanıma formu kullanılmıştır. Bu tanıma formunda öğretmenlerin cinsiyetleri, mezun oldukları üniversite, program ve mesleki kıdemlerin belirtebilecekleri alanlar yer almıştır. Bunun yanında öğretmenlere yazılı olarak şu soru yöneltilmiştir: “Çevrenizdeki kişiler (aileniz, arkadaşlarınız, öğrencileriniz, veliler.....) okullarda neden sosyal bilgiler dersi öğretiliyor? Bu dersin amacı nedir?” diye sorarlarsa onlara ne cevap verirsiniz?” diye sorarlarsa ne cevap verirsiniz ayrıntılı bir şekilde anlatınız sorusu yöneltilmiştir. Burada öğretmenlere açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmasının sebebi onların kendi görüşlerini kendi ifadeleri ile

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

rahatça yazmalarını sağlamaktır. Bu anket ilk başta sadece sosyal bilgiler öğretiminin amacı nedir? Sorusu bulunmaktaydı ancak yapılan plot çalışmada öğretmenlerin bu soruyla karşı karşıya kaldıklarında kendilerini sınavda gibi hissettikleri görülünce çevrenizdeki kişiler... açıklaması eklenmiş böylece bir alan uzmanı tarafından sınava tabi tutuluyor gibi değil de kendi görüşlerine başvuru olan kişiler olarak samimi cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Öğretmenlerden önce açık uçlu soruya cevap yazmaları sonra tanıma formunu doldurmaları istenmiştir. Böylece öncelikle öğretmenlerin çekinmeden kendilerini ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun sebebi öğretmenlerin kendi bireysel bilgileri değil onların görüşlerinin ne olduğunun araştırma konusu olduğunu düşünmelerini sağlamaktır. Öğretmenler sessiz bir ortamda birbirlerinden etkilenmeden soruları doldurmuşlardır.

Veri Analizi

Veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde alan yazınından elde edilen kategorilerden yararlanılarak yapılmıştır. Öncelikle tüm kayıtlar kodlayıcı tarafından aşinalık kazanmak için bütün olarak okunmuş, ikinci olarak öğretmenlerin verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış, üçüncü olarak benzer kategoriler daha genel kategoriler altında toplanmış ve son olarak kategoriler belirlendikten sonra tüm formlar tekrar okunarak kategorilere göre kodlanmıştır. Veriler ilgili kategorilere kodlandıktan sonra cinsiyet, mezun olunan fakülte türü, bölüm ve kıdeme göre frekans ve yüzdeleri hesaplanmış, ayrıca her kategori için öğretmen söylemleri yazılı olarak da sunulmuştur. Son kodlamaya geçilmeden önce kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Veriler araştırmacılarından biri tarafından üç hafta ara ile iki defa kodlanmış ve her iki kodlama güvenilirliği % 92 bulunmuştur. Nitel araştırmada güvenilirliğini arttırmak için araştırmacıların bazı önlemler almaları önerilmektedir. Bu önlemler daha çok, araştırmada kullanılan stratejilerin neden/nasıl kullanıldığının belirgin hale getirilmesi ve bu şekilde diğer araştırmacıların bu stratejileri benzer bir biçimde kullanabilmesine olanak tanınması ile ilişkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu noktada araştırmacı izlediği aşamaları ayrıntılı ve açık bir biçimde rapor ettiği takdirde araştırmasının dış güvenilirliği, araştırma sonuçlarını kendi tercih ve yönelimlerine göre biçimlendirmede okuyucuya ikna ettiği takdirde ise araştırmanın iç güvenilirliği konusunda önemli adımlar atmış olacaktır (Kabapınar, 2003: 411). Yine araştırma sonucu rapor edilirken, bulguların bir bölümünün orijinalliği bozulmaksızın verilmesi araştırmanın iç güvenilirliğini önemli bir şekilde yükseltecek önlemlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Türnüklü, 2001). Bu araştırmada da öğretmenlerden verilerin nasıl toplandığı ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve araştırmanın bulguları kısmında katılımcıların ifadelerinden birebir örnekler sunulmuştur. Bunun yanında, araştırmanın güvenilirliği açısından da aynı araştırmacı tarafından veriler üç ay ara ile iki farklı zamanda tekrar kodlanmıştır. Araştırmacının iki kodlama arasındaki uzlaşma görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı (Türnüklü, 2001) formülünden yararlanılarak hesaplanmış ve sonuç %92 bulunmuştur. Araştırmada elde edilen nitel veriler öncelikle içerik analizine tabi tutularak kavramsal kategoriler çerçevesinde nicelleştirilmiştir. Ardından bireysel bilgi formundan elde edilen veriler de kavramsal kategoriler çerçevesinde tekrar kodlanmıştır. Böylece her bir kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Daha sonra, katılımcıların cinsiyeti, mesleki kıdemleri, mezun olunan fakülte türü ve bölümü değişkenleri açısından tekrar kavramsal kategorilere göre katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen veriler ışığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşleri 7 yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu

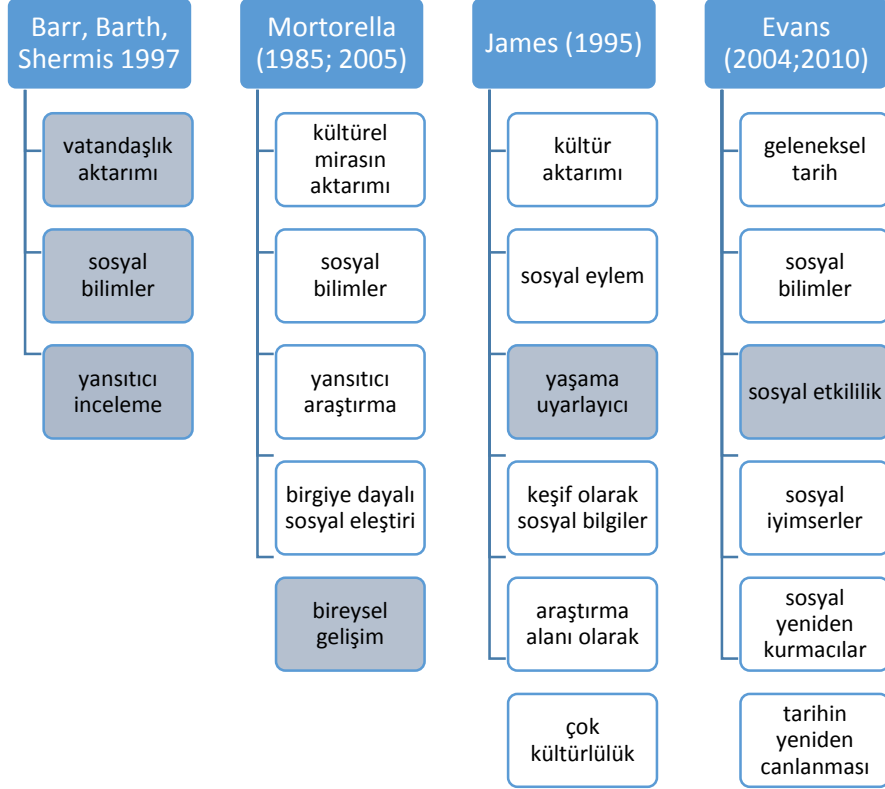
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

yaklaşımlardan 6 sı daha önce alanda yapılan çalışmalardan yararlanılarak belirlenmiş 1'i ise araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Aşağıdaki Şekil 1'de alanda yapılan çalışmalar paralelinde belirlenen yaklaşımlar gösterilmiştir.

Şekil 1: Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Analiz Kategorileri Belirlenirken Yararlanılan Teorik Yapı

Şekil 1'den anlaşılacağı gibi belirlenen yaklaşımlar (1) vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler; (2) yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler; (3) toplumsal yeterlikleri geliştirici olarak sosyal bilgiler; (4) bireysel gelişimi destekleyici olarak sosyal bilgiler, (5) sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler; (6) yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler; (7) Küresel eğitim olarak sosyal bilgilerdir. Öğretmenlerin söylemlerinin hangi yaklaşımlar çerçevesinde kodlandığı Tablo 1'de gösterilmiştir.

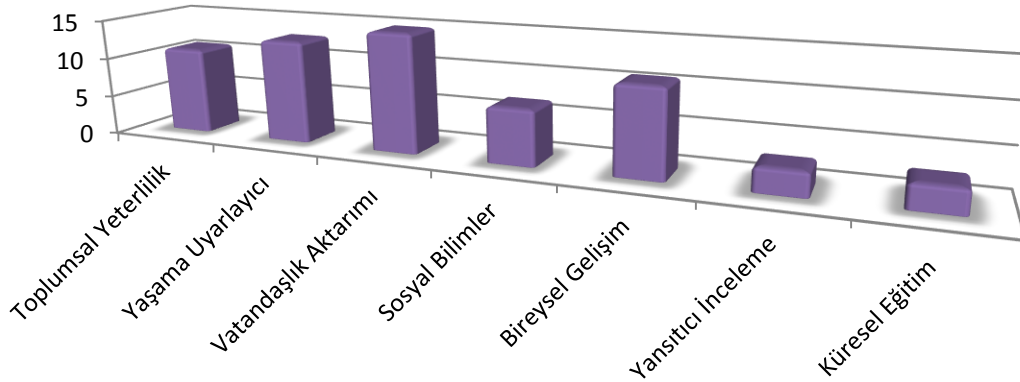
Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerini Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımları ve Bu Yaklaşımlara İlişkin Öğretmen Söylemlerinden Örnekler

Kategoriler	Öğretmen Söylemlerinden Örnekler
Vatandaşlık Aktarımı	Tarihi ile gurur duyan ve sahip çıkan nesiller/Kültürel mirasını bilen/Kültürel mirasını koruyan nesiller/millî tarihini bilen/millî coğrafyasını bilen/bayrağına sahip çıkan/ülkesi için canını bile verebilecek...
Yaşama Uyarlayıcı Toplumsal Yeterlilikler	Toplumsal kuralları öğretme/yaşama hazırlama/sosyalleşmeyi sağlama Toplumu olumlu yönde etkilemek/Ülkesi için çalışması gerektiğini bilen/demokratik topluma uyum sağlayan
Bireysel Gelişim	Kendini tanıyan/kendini ifade edebilen/çok yönlü düşünebilen/geleceğini planlayabilen/özgüveni gelişmiş/özgün
Sosyal Bilimler	Tarih/coğrafya/siyaset/hukuk/antropoloji/sosyoloji
Yansıtıcı İnceleme	Sorgulama/araştırma/problem çözme/eleştirel düşünme
Küresel Eğitim	Evrensel dünya görüşü olan/dünya sorunlarını çözmeye istekli/tüm dünya için kaygıları olan/farklı kültürleri merak eden/din dil ırk ayrımı yapmadan farklı kültürleri anlamaya istekli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin söylemlerinin yukarıdaki yaklaşımlara dağılımı aşağıdaki Tablo 2’de ve Şekil 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Kategoriler	Frekans	Yüzde
Vatandaşlık Aktarımı	15	23,8
Yaşama Uyarlayıcı	13	20,6
Toplumsal Yeterlilikler	11	17,5
Bireysel Gelişim	11	17,5
Sosyal Bilimler	7	11,1
Yansıtıcı İnceleme	3	4,8
Küresel Eğitim	3	4,8
Toplam	63	100

Şekil 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerini Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarını Dağılımı

Tablo 2 ve Şekil 2 incelendiğinde öğretmenlerin %23,8’i (n=15) sosyal bilgiler öğretiminin amacını vatandaşlık aktarımı, % 20,6’sı (n=13) yaşama uyarlayıcı, %17,5’i (n=11) toplumsal

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

yeterlilikler, %17,5'i (n=11) bireysel gelişim, %11,1'i (n=7) sosyal bilimler, %4,8'i (n=3) yansıtıcı inceleme, %4,8'i (n=3) küresel eğitim olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Aşağıda her bir yaklaşım ve bu yaklaşımı temsil ettiği düşünülen öğretmen söylemlerinden örnekler verilmiştir.

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %23,8'i (n=15) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak vatandaşlık aktarımına vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *tarihi ile gurur duyan ve tarihine sahip çıkan/kültürel mirasını bilen/kültürel mirasını koruyan nesiller yetiştirmek/milli tarihini bilen/milli coğrafyasını bilen/bayrağına sahip çıkan/ülkesi için canını bile verebilecek nesiller yetiştirmek* ifadeleri öne çıkmaktadır. Aşağıda bu kategori altında değerlendirilen öğretmen söylemlerinden örnekler verilmiştir.

3.k.9.FE.C: Öğrencilere temel bilgiler vererek, hak ve sorumluluklarının farkına vardırarak, özellikle milli tarih ve milli coğrafyaya karşı aşinalık yaratmak.

8.k.12.EF.T: Herşeyden önce öğrencinin vatanını-milletini sevmesi, tarihini yurdunu öğrenmesi. Hak ve sorumluluklarını bilmesi

11.k.9.EF.T: Sosyal bilgiler eğitiminin amacı, vatanını milletini sevmek, tarihini sevdirmeyi amaçlamak, bayrağını sevmek,kültürünü sevmek. Bizi biz yapan değerleri öğrenmektir.

23.k.5.EF.C: Öğrenciye tarihi-coğrafya ve sosyal bilgiler ile kültürünü öğretmek doğru düşünmesini sağlamaktır.

59.e.3.EF.SB: Ülkelerin politik duruşunu öğrenciye empoze etmek kendi ülkesinin tarihi ve coğrafi durumu ile ilgili bilgiler vermek.

3.k.9.FE.C. kodlu sosyal bilgiler öğretmenine göre; sosyal bilgiler öğretiminin amacı öğrencilere temel hak ve sorumluluklarından haber etmektir. Bu uyarıcının sağlamasını içinde milli tarih ve milli coğrafya konularına karşı öğrenci de aşinalık yaratmak önemlidir. 8.k.12.EF.T kodlu öğretmene göre de hak ve sorumlulukların öğrencilere aktarılması önemli olarak görülmektedir. Bu aktarımın yolunun öğrenciye tarihini, yurdunu öğretmekten geçtiği vurgulanmaktadır. 11.k.9.EF.T kodlu öğretmen de vatanını milletini seven ve bizi biz yapan değerlere vurgu yaptığı görülmektedir ve öğrencilere tarihin şemsiyesi altında aktarmak çok önemli bir yer tutmaktadır. 23.k.5.EF.C: kodlu öğretmen için ise tarih ve coğrafya yoluyla kültürün öğretilmesi sosyal bilgilerim öğretiminin amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. 59.e.3.EF.SB kodlu öğretmen ülkenin politik duruşu ve felsefesini aktarmak için sosyal bilgileri bir araç olarak görmektedir diyebiliriz. Bu gruptaki öğretmenler özellikle tarih ve coğrafya bilgisi ile ülkenin kültürünü genç kuşaklara aktarmayı ve öğrencilerin ülke siyaseti çerçevesinde şekillenen ve olmasını istenen ideal vatandaş tipini yaratmada sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak değerlendirmekte ve bu istenilen vatandaş tipini yaratma yolunda hak ve sorumluluklarının öğretilmesine vurgu yapıldığı görülmektedir. Öğretmen ifadeleri incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer yaklaşım yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgilerdir

Yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 20,6'sı (n=13) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak yaşama uyarlayıcılığa vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Toplumsal kuralları öğretme/yaşama hazırlama/sosyalleşmeyi sağlama* ifadeleri bulunmaktadır. Aşağıda bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin görüşlerinden örnekler sunulmuştur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

12.k.10.FE.T: İlköğretim çağındaki çocuklara içinde yaşadığı dünyayı en küçük biriminden, en büyük boyuta kadar tanıtmak. Yetişkin olduğunda içinde bulunduğu ortamda yaşamını kolaylaştırmak. Hayata hazırlamaktır.

27.e.28.EE.SB: Bireyin toplumsallaşmasını ve hayata adaptasyonunu sağlamak. İnsanı ilgilendiren her şeyden bir şeyler öğrenmesini sağlamak.

52.e.11.EF.T: Sosyal hayatta kullanabileceği bilgilere sahip olmasını sağlamak ve yaşadığı topraklarla ve tarihi ile ilgili genel hatlar düzeyinde bilgi sahibi olabilmesi. Bence en önemlisi toplumsal ve ulusal sorumluluk ve haklarını öğrenerek yaşama hazırlanmasıdır.

60.e.22.EF.C: Çocuğu toplumsal yaşama hazırlamak.

12.k.10.FE.T kodlu öğretmen, geleceğin büyüklerinin içinde yaşayacakları topluma hazırlamada önemli bir rol yüklemektedir. 27.e.28.EE.SB kodlu öğretmen ise bireyi toplumsallaşmasında ve bireyi ilgilendiren konulara hakim olmasına vurgu yaptığı görülmektedir. 52.e.11.EF.T kodlu öğretmen ise bireyin yaşamında kullanabileceği bilgiler ile donatılarak toplumsal yaşam içerisinde hayatını kolaylaştırarak toplumsallaşmasını sağlamak olarak görmektedir. 60.e.22.EF.C kodlu öğretmen net bir şekilde ifade etmiş olduğu gibi sosyal bilgiler öğretiminin çocuğu toplumsal yaşama hazırlamak olarak ifade etmektedir. Bu bölümde ele alınan veriler sosyal bilgiler öğretiminin toplumsal yaşama hazırlama ve toplumsal yaşama uyum sağlamadaki önemi üzerinde durulmuştur. Öğretmen ifadeleri incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer yaklaşım toplumsal yeterlilikleri geliştirici olarak sosyal bilgilerdir.

Toplumsal yeterlilikleri geliştirici olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %17,5'i (n=11) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak vatandaşlık aktarımına vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Toplumun olumlu yönde etkilemek/Ülkesi için çalışması gerektiğini bilen/demokratik topluma uyum sağlayan* ifadelerine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.

5.e.14.EF.C: Bilgilenen, günceli takip edebilen, hak ve sorumluluklarının farkında olan sorgulayan, haklarını savunabilen demokrasiye inanan bireyler yetiştirmek.

10.e.13.EE.SB: Ülkemizin ekonomik kaynakları nelerdir bunları öğrenip en iyi şekilde değerlendirebilmek ve demokrasi kavramını en iyi şekilde ırk, dil, cinsiyet, din ayrımı yapmaksızın bütün insanların eşit olduğunu kavramak, ülkesini seven insanlar yetiştirmek.

44.k.9.EF.T: Kendi çevresini, ülkesi ve ülkeler arası ilişkilerimizi anlamak , ülkesini ve milletini seven, ülkesini ileri medeniyetler seviyesine çıkarmaya istekli, gönüllü bireyler yetiştirmek, çevreye ve ülkesine karşı duyarlılığı olan bireyler yetiştirmek, laik, demokratik Atatürk ilkelerinden taviz vermeden dünya devletleri arasında yer almayı sağlamak.

5.e.14.EF.C kodlu öğretmene göre demokrasiye inanan ve demokrasinin gereklerini bilen hak ve sorumluluklarının farkında olan demokrasiye sahip çıkan bireyler yetiştirmede sosyal bilgiler öğretiminin önemli bir yeri olduğu vurgulanmaktadır. 10.e.13.EE.SB kodlu öğretmene göre ise insanları eşit olarak değerlendirebilen ve ülkesini seven bireyler yetiştirmek önemli olarak görülmektedir. 44.k.9.EF.T kodlu öğretmene göre ise ülkesini gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarmak için istekli, Atatürk ilkelerinden taviz vermeden gelişmiş dünya devletleri arasında yer almayı sağlayacak bireyler yetiştirmek temel amaçtır. Yani toplumu var olandan öteye götürmek için yani muasır medeniyetler seviyesine çıkarmak için Atatürk ilkelerine duyarlı ve sahip çıkan bireyler yetiştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen ifadeleri incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer yaklaşım bireysel gelişimi destekleyici olarak sosyal bilgilerdir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015*

Bireysel gelişimi destekleyici olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %17,5'i (n=11) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak bireysel gelişim aracı olarak sosyal bilgilere vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Kendin tanıyan/kendini ifade edebilen/çok yönlü düşünebilen/geleceğini planlayabilen/özgüveni gelişmiş/özgün* ifadeleri yer almıştır. Aşağıda bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

20.e.30. EE. Okuyan, okuduğunu anlayabilen, ülke ve dünya sorunlarına duyarlı, çevresinde olup bitenlerin farkına varabilen, kişilikli problem çözebilen bireyler yetiştirmek.

36.EF.T: Öğrencinin bireysel gelişimini destekleyecek sosyal çevresine uyumunu sağlayacak beceriler edinmesini sağlayacak, çevresindeki olayları değerlendirmesini ve sonuç çıkarıp çözüm üretmesini sağlamak.

58.e. 15. EF. T: Sorgulayan, merak eden, sosyal meselelere karşı duyarlı aklımı kullanan bireyler yetiştirmek

41.k.9.EF.C: Sorgulayan, kendi fikirleri olan özgüveni yerinde hedefler belirleyen cesaretli nesiller yetiştirmek.

20.e.30. EE kodlu öğretmen; okuyan okuduğunu anlamlandırabilen, ülke ve dünya sorunlarına karşı duyarlı olan, çevresinde olup bitenlerin farkından olan, kişilikli, herhangi bir problemle karşılaştığından çözümler üretebilen bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak görmektedir. 36.EF.T: kodlu öğretmen çözüm üretebilen, çevresiyle uyumlu ve çevresinde olup bitenleri gereği gibi muhakeme edebilecek bireyler yetiştirmeye vurgu yaptığı görülmektedir. 58.e. 15. EF. T: kodlu öğretmen; sorgulayabilen, çevresinde yaşayan olaylara karşı meraklı ve sosyal meselelerin irdelenmesinde yetilerini kullanan bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak vurguladığı görülmektedir. 41.k.9.EF.C: kodlu öğretmen ise sorgulayan, fikrini açıkça ifade edebilen aynı zamanda özgüven sahibi olma özelliklerine vurgu yaptığına rastlanmıştır. Bu bölümde öğretmen kendini tanıyan, kendini ifade edebilen, olaylara farklı açılardan bakabilen, geleceğinin planlamasını yapabilen, özgüveni gelişmiş gibi özelliklere vurgular yaptıkları görülmüştür. Bu alandan kısaca çıkarabileceğimiz sonuç bireyi birey yapan genel özelliklerin kazandırılması amaçlanmıştır diyebiliriz.

Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %17,5'i (n=11) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak sosyal bilimler olarak sosyal bilgilere vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Tarih/coğrafya/siyaset/hukuk/antropoloji/sosyoloji* disiplinlerine vurgu yaptıkları görülmektedir.

38.k.16.FE.T: Bireyi her anlamda topluma kazandırmak. Coğrafa, tarih, felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi tüm disiplinlerin çalışma alanını ve şeklini öğretmek.

21.k.15.EF.C: Öğrencilere ekonomik, siyasi ve sosyal konularda bilgi verecek disiplinlerden yararlanarak bu disiplinleri coğrafya çerçevesinde anlatmak.

48.k.11.EF.C: Hayatı, yaşamdaki problemleri sınıflandıran, çözüm arayan, doğa, canlılar ve insan arasındaki döngüyü araştıran ve ayrılmaz parçalarını bir bütün olduğunu bilen coğrafyanın önemini kavrayan bireyler yetiştirmek.

38.k.16.FE.T: kodlu öğretmen sosyal bilimlere vurgu yaparak sosyal bilgiler öğretimini disiplinlerarası yapısına dikkat çekmiş bu bilimlerin bireylere aktarılması gerektiği üzerinde durmuş ve bu bilimlerin öğretilmesi ile bireyi topluma kazandırmayı yani toplumsallaştırmayı amaçlamıştır. 21.k.15.EF.C: kodlu öğretmen ekonomik, siyasi ve de sosyal konular hakkında

Turkish Studies

bilgiler sunan bilimlerden yararlanarak bu disiplinleri coğrafya şemsiyesi altında öğrencilere sunmak olarak vurguladığı görülmektedir. 48.k.11.EF.C: kodlu öğretmen ise yaşamındaki problemleri sınıflandırabilen ve çözüm bulabilen bir birey, doğal döngü ve insanlar arasında bağlantıyı kavrayabilen ve coğrafya dersinin ne kadar önemli olduğunun farkından olan bireyler yetiştirmek amaçlandığı söylenebilir. Bu kısımda öğretmenler genel olarak sosyal bilimlere vurgu yaptıkları ve çocuğun toplumsallaşmasında, doğa- birey arasındaki bağlantıyı kavramasında, önemli bir yer tuttuğu vurgulanmıştır. Ayrıca dikkat çeken bir konuda verilen özelliklerin coğrafya şemsiyesi altında öğrencilere aktarılmasının vurgulanmasıdır. Öğretmen ifadelerini incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer yaklaşım Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgilerdir.

Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %4,8'i (n=3) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak sosyal bilimlere vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Sorgulama/araştırma/problem çözme/eleştirel düşünme* söylemlerine vurgu yapmışlardır. Aşağıda bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin görüşlerinden örnekler sunulmuştur.

35.k.8.FE.T: Öğrenciye olumlu toplumsal davranışlar kazandırmak iyi bir yurttaş olmak, karşılaşılan sorunlara çözümler üretebilme. En önemlisi okulda öğrendiklerini okul dışında problem çözebilmek için kullanabilmesini sağlamak. 31.k.10FE.C: Araştıran, sorgulayan, bağlantı kuran, toplumu olumlu yönde etkileyebilen karakterini olumlu yönde geliştirebilen en önemlisi araştıran bir birey olarak yetiştirmek.

35.k.8.FE.T: kodlu öğretmen yaşamında karşılabileceği sorunlara çözümler üretebilen, okulda öğrenmiş olduğu bilgilerle yaşamında karşılaştığı problemlerini çözebilmede kullanan bireyler yetiştirmek olarak vurgulanmıştır. 31.k.10FE.C: kodlu öğretmen ise topluma olumlu yönde katkılar sağlayabilen, kişiliği ve karakteri ile topluma örnek olabilen, en önemlisi olarak da araştıran ve sorulayabilen bireyler yetiştirmek olarak vurgulanmıştır. Bu bölümde kısaca öğretmenler araştıran soruglayan, eleştirel düşünebilen, karşılaştıkları problemler karşısında çözümler üretebilen ve de topluma bu vurgulanan yönleriyle olumlu katkılar sağlayabilen bireyler yetiştirmenin önem üzerinde durdukları söylenbilir. Öğretmen ifadelerini incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer yaklaşım küresel eğitim olarak sosyal bilgilerdir.

Küresel eğitim olarak sosyal bilgilerdir

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %4,8'i (n=3) sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak sosyal bilimlere vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin söylemlerinde özellikle; *Evensel dünya görüşü olan/dünya sorunlarını çözmeye istekli/tüm dünya için kaygıları olan/farklı kültürleri merak eden/din dil ırk ayrımı yapmadan farklı kültürleri anlamaya istekli...* Aşağıda bu yaklaşımı benimseyen öğretmenlerin görüşlerinden örnekler sunulmuştur.

63.k.29.EE.SB: Atatürk ilke ve inkılaplarını kavratarak vatani milletini seven, dünya ve ülke sorunlarına duyarlı bilinçli dünya vatandaşları yetiştirmek.

47.k.3.EF.SB: İyi bir insan, iyi bir vatandaş yetiştirmek. Üreten, paylaşan bireyler. Çocuklara yakın çevresinden uzak yerlere kadar tüm dünya için kaygı duyan, duyarlı olan geçmişini bilen geleceğini planlayabilen. Tüm dünyayı düşünen bireyler yetiştirmek.

16.k.12.EF.C: Yaşadığı çevreyi, dünyamızı, ve bu dünyayı daha iyi koruyabilmek için nelerin yapılması gerektiğini yani iyi bir vatandaş hatta dünya vatandaşı olma özelliğini kavratmaktır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015*

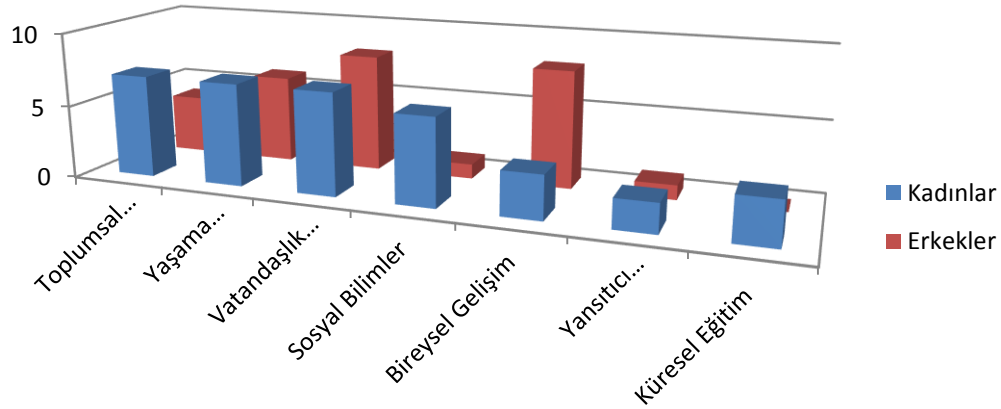
63.k.29.EE.SB: kodlu öğretmen Atatürk ilke ve inkılapları ışığında vatanına ve milletine saygı ve sevgi duyan bu bağlamdan yola çıkarak da dünya ve ülke sorunlarına karşı sorumlu ve farkında bireyler yetiştirmeye vurgu yaptığı görülmektedir. 47.k.3.EF.SB: kodlu öğretmen ise geçmişinden yola çıkaran geleceği hakkına çıkarım yapabilen, üreten ve insanlığa kazanımlarda bulunabilecek, dünya ve insanlık hakkında ortak kaygılar taşıyan ve insan olmak için gerekli duygu ve düşünce yapısının bireylere kazandırılmasına vurgular olduğu görülmektedir. 16.k.12.EF.C: kodlu öğretmen ise dünya ve insanlık konularına hakim ve sorumlu bireyler, dünya vatandaşlığı duygusuna sahip ve de insanlık için sorumluluklarının farkında olan bireyler yetiştirme gibi özelliklere vurgular yaptığı görülmektedir. Bu bölümde kısaca evrensel dünya görüşü, dünya sorunlarına meraklı ve bu sorunlara karşı çözümler üretebilecek bireyler olmada, ortak kaygıların neler olduğu hakkında çıkarımlar yapan, farklı kültür ve bu farklı kültürleri keşfetmeye arzulu bireyler yetiştirmek sosyal bilgiler öğretiminin başlıca amacı olarak karşımıza çıkmaktadır

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin yaklaşımlarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde aşağıdaki Şekil-3 ve tablo-3 karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Kategori	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Vatandaşlık Aktarımı	7	11,1	8	12,7	15	23,8
Yaşama Uyarlayıcı	7	11,1	6	9,5	13	20,6
Toplumsal Yeterlilikler	7	11,1	4	6,3	11	17,5
Bireysel Gelişim	3	4,8	8	12,7	11	17,5
Sosyal Bilimler	6	9,5	1	1,6	7	11,1
Yansıtıcı İnceleme	2	3,2	1	1,6	3	4,8
Küresel Eğitim	3	4,8	-	-	3	4,8
Toplam	35	55,6	28	44,4	63	100

Şekil 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 3 ve Şekil 3 incelendiğinde kadın öğretmenlerini sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin yaklaşımlarında %11,1'inin (n=7) vatandaşlık aktarımı, toplumsal yeterlilikler ve yaşama uyarlayıcı olarak değerlendirdiği, %9,5 (n=6) sosyal bilimler, %4,8'inin (n=3) bireysel gelişim ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

yine aynı sayıda öğretmenin küresel eğitim, %3,2'sinin (n=2) yansıtıcı inceleme olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

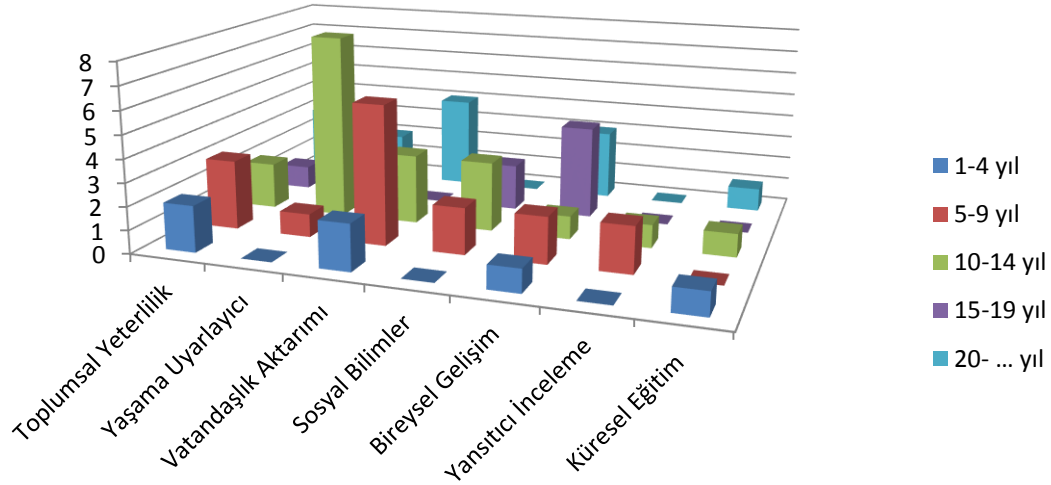
Erkek öğretmenlerin ise %12,7'si (n=8) vatandaşlık aktarımı ve yine aynı sayıda öğretmenini bireysel gelişim olarak sosyal bilgiler değerlendirdikleri, %9,5'inin (n=6) yaşama uyarlayıcı, % 6,3'ünün (n=4) toplumsal yeterlilikleri sağlayıcı, % 1,6'sının (n=1) sosyal bilimler ve yine aynı sayıda öğretmenin de yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgileri değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Erkek öğretmenler arasında sosyal bilgiler eğitiminin amacı olarak küresel eğitimi görenler ise bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin yaklaşımlarının dağılımı incelendiğinde karşımıza Tablo-4 ve Şekil-4 çıkmaktadır.

Tablo-4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

	1-4 yıl		5-9 yıl		10-14 yıl		15-19 yıl		20-... yıl		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Vatandaşlık Aktarımı	2	3,2	6	9,5	3	4,8	-	-	4	6,3	15	23,8
Yaşama Uyarlayıcı	-	-	1	1,6	8	12,7	2	3,2	2	3,2	13	20,6
Toplumsal Yeterlilikler	2	3,2	3	4,8	2	3,2	1	1,6	3	4,8	11	17,5
Bireysel Gelişim	1	1,6	2	3,2	1	1,6	4	6,3	3	4,8	11	17,5
Sosyal Bilimler	-	-	2	3,2	3	4,8	2	3,2	-	-	7	11,1
Yansıtıcı İnceleme	-	-	2	3,2	1	1,6	-	-	-	-	3	4,8
Küresel Eğitim	1	1,6	-	-	1	1,6	-	-	1	1,6	3	4,8
Toplam	6	9,5	16	25,4	19	30,2	9	14,3	13	20,6	63	100

Şekil-4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

Tablo-4 ve Şekil-4 incelendiğinde 1-4 yıl mesleki deneyime sahip sosyal bilgiler öğretmenlerini sosyal bilgiler öğretiminin amacı olarak % 3,2'sinin (n=2) vatandaşlık aktarımı ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

yine aynı sayıda öğretmenin de toplumsal yeterlilikleri artırıcı olarak sosyal bilgiler eğitiminin amacını değerlendirdikleri, %1,6'sının (n=1) bireysel gelişim aracı ve yine aynı sayıda öğretmenin küresel eğitim olarak sosyal bilgiler öğretiminin amacını vurguladıkları anlaşılmaktadır. Bu gruptaki öğretmenler arasında yaşama uyarlayıcı, sosyal bilimler ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarına rastlanmamıştır.

5-9 yıllık deneyime sahip öğretmenlerin %9,5'u (n=6) vatandaşlık aktarımı, %4,8'i (n=3) toplumsal yeterlilikleri geliştirici, %3,2'si (n=2) bireysel gelişim, sosyal bilimler ve yansıtıcı inceleme, %1,6'sı da (n=1) yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler öğretiminin amacını değerlendirmişlerdir. Bu grupta da küresel eğitime vurguyla karşılaşmamıştır. 10-14 yıllık deneyime sahip öğretmenlerin %12,7'si (n=8) yaşama uyarlayıcı, %4,8'i (n=3) vatandaşlık aktarımı, ve sosyal bilimler, %3,2'si (n=2) toplumsal yeterlilikler, %1,6'sı (n=1) bireysel gelişim, yansıtıcı inceleme ve küresel eğitim olarak sosyal bilgiler eğitiminin amacını belirlemişlerdir. 15-19 yıl mesleki deneyime sahip öğretmenler sosyal bilgiler eğitiminin amacına ilişkin %6,3'ü (n=4) bireysel gelişim, %3,2 si (n=2) yaşama uyarlayıcı ve sosyal bilimler vatandaşlık aktarımı, yansıtıcı inceleme gibi vurgulara rastlanırken küresel eğitime vurguya rastlanmamaktadır. 20 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip öğretmenlerin %6,3'ü (n=4) vatandaşlık aktarımı, %4,8'i (n=3) toplumsal yeterlilik ve bireysel gelişim, %3,2 (n=2) yaşama uyarlayıcı ve %1,6'sı da küresel eğitim olarak değerlendirmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin yaklaşımlarının mezun oldukları fakülte türüne göre dağılımı incelendiğinde aşağıdaki Şekil-5 ve tablo-5'te karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Dağılımı

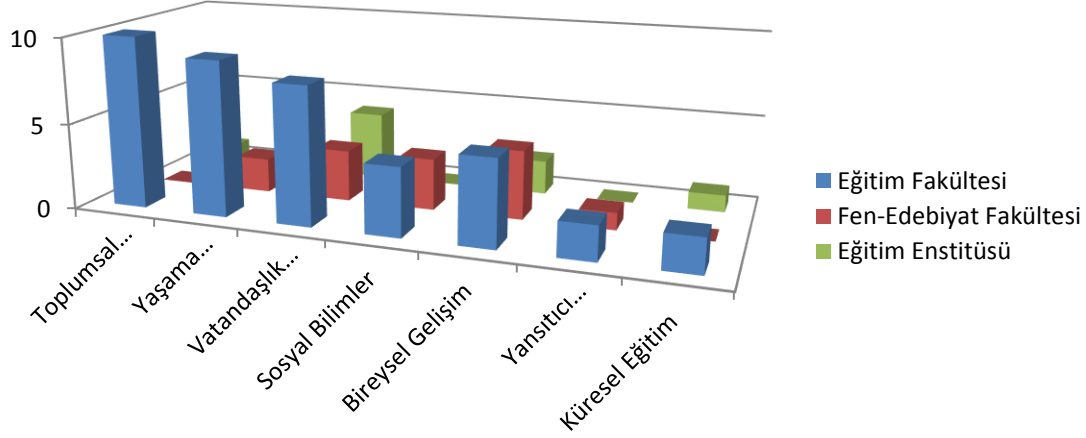
Kategori	Eğitim F		Fenedebiyat F		Eğitim Ens		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Vatandaşlık Aktarımı	8	12,7	3	4,8	4	6,3	15	23,8
Yaşama Uyarlayıcı	9	14,3	2	3,2	2	3,2	13	20,6
Toplumsal Yeterlilikler	10	15,9	-	-	1	1,6	11	17,5
Bireysel Gelişim	5	7,9	4	6,3	2	3,2	11	17,5
Sosyal Bilimler	4	6,3	3	4,8	-	-	7	11,1
Yansıtıcı İnceleme	2	3,2	1	1,6	-	-	3	4,8
Küresel Eğitim	2	3,2	-	-	1	1,6	3	4,8
Toplam	40	63,5	13	20,6	10	15,9	63	100

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Şekil 5: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Dağılımı

Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin %15,9'u (n=10) toplumsal yeterlilikler, %14,3'ü (n=9) yaşama uyarlayıcı, %12,7'si (n=8) vatandaşlık aktarımı, %7,9'u (n=5) bireysel gelişim, %6,3'ü (n=4) sosyal bilimler, %3,2'si (n=2) yansıtıcı inceleme ve küresel eğitim olarak değerlendirmişlerdir.

Fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin %6,3'ü (n=4) bireysel gelişim, %4,8'i (n=3) vatandaşlık aktarımı ve sosyal bilimler %3,2'si (n=2) yaşama uyarlayıcı, %1,6'sı (n=1) yansıtıcı inceleme olarak değerlendirmişlerdir. Küresel eğitime rastlanmamaktadır. Eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin %6,3'ü (n=4) vatandaşlık aktarımı, %3,2'si (n=2) yaşama uyarlayıcı ve bireysel gelişim, %1,6'sı (n=1) toplumsal yeterlilikler ve küresel eğitim olarak değerlendirmişlerdir. Bu grupta da sosyal bilimler ve yansıtıcı inceleme anlayışlarına rastlanmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin yaklaşımlarının mezun oldukları bölüme göre dağılımı incelendiğinde aşağıdaki Şekil-6 ve Tablo-6'da karşımıza çıkmaktadır.

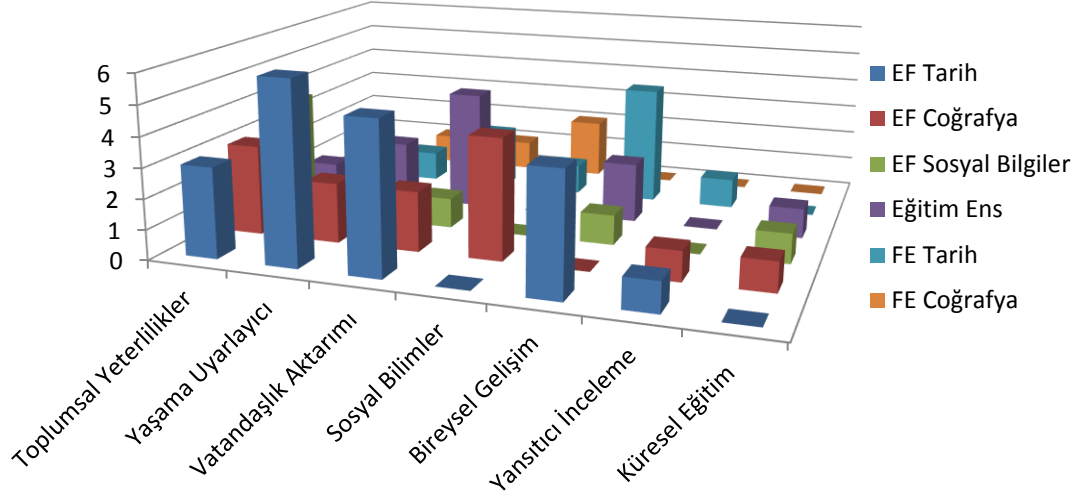
Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı

	Eğitim Fakültesi				Eğitim Enstitüsü				Fen Edebiyat Fakültesi				Toplam	
	Tarih		Coğrafya		Sosyal Bilgiler		Sosyal Bilgiler		Tarih		Coğrafya		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Vatandaşlık Aktarımı	5	7,9	2	3,2	1	1,6	4	6,3	2	3,2	1	1,6	15	23,8
Yaşama Uyarlayıcı	6	9,5	2	3,2	1	1,6	2	3,2	1	1,6	1	1,6	13	20,6
Toplumsal Yeterlilikler	3	4,8	3	4,8	4	6,3	1	1,6	-	-	-	-	11	17,5
Bireysel Gelişim	4	6,3	-	-	1	1,6	2	3,2	4	6,3	4	6,3	11	17,5
Sosyal Bilimler	-	-	4	6,3	-	-	-	-	1	1,6	1	1,6	7	11,1
Yansıtıcı İnceleme	1	1,6	1	1,6	-	-	-	-	1	1,6	1	1,6	3	4,8
Küresel Eğitim	-	-	1	1,6	1	1,6	1	1,6	-	-	-	-	3	4,8
Toplam	16	30,2	13	20,6	8	12,7	10	15,9	9	14,3	9	14,3	63	100

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Şekil-6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına İlişkin Yaklaşımlarının Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı

Tablo-6 ve Şekil-6 incelendiğinde eğitim fakültesi tarih öğretmenliği mezunu öğretmenlerin %9,5'i (n=6) yaşama uyarlayıcı, %7,9'u (n=5) vatandaşlık aktarımı, %6,3'ü (n=4) bireysel gelişim, %4,8'i (n=3) toplumsal yeterlilikler, %1,6'sı (n=1) yansıtıcı inceleme olarak değerlendirmişlerken, Küresel eğitim ve sosyal bilimler verilerine rastlanmamaktadır. Coğrafya öğretmenliği mezunu öğretmenlerin %6,3'ü (n=4), sosyal bilimler %4,8' (n=3) toplumsal yeterlilikler, %3,2'si (n=2) vatandaşlık aktarımı ve yaşama uyarlayıcı %1,6' (n=1) olarak değerlendirmelerde bulunurken, yansıtıcı inceleme ve küresel eğitim olarak sosyal bilimler verilerine rastlanmamaktadır. Eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin %6,3' (n=4) toplumsal yeterlilikler, %1,6' (n=1) vatandaşlık, yaşama uyarlayıcı, bireysel gelişim ve küresel eğitim olarak değerlendirdiklerini, ancak sosyal bilimler ve yansıtıcı inceleme verilerine rastlanmamaktadır. Eğitim enstitüsü sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin %6,3'ü (n=4) vatandaşlık aktarımı, %3,2'si (n=2) yaşama uyarlayıcı ve bireysel gelişim %1,6' (n=1) küresel eğitim ve toplumsal yeterlilik, fen edebiyat fakültesi tarih bölümü öğretmenliği mezunları %6,3'ü (n=4) bireysel gelişim, %3,2'si (n=2) vatandaşlık aktarımı, %1,6' (n=1) olarak değerlendirdikleri yaşama uyarlayıcı, sosyal bilimler, yansıtıcı inceleme, küresel eğitim olarak sosyal bilgiler verilerine rastlanmamaktadır. Fen edebiyat coğrafya mezunu bölümü öğretmenler %6,3'ü (n=4), bireysel gelişim, %1,6'sı (n=1) vatandaşlık aktarımı, yaşama uyarlayıcı, olarak değerlendirmelerde buldukları, sosyal bilimler, yansıtıcı inceleme ve küresel eğitim verilerine rastlanmamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi alanlarının öğretimine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, öğretmenlerin temelde 7 yaklaşım çerçevesinde görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunlardan ilki olan vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımına göre, sosyal bilgiler öğretiminin yegane sebebi iyi vatandaş yetiştirme aracı olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma çerçevesinde öğretmen görüşleri ile şekillenen iyi vatandaşın özellikleri; haklarını ve sorumluluklarını bilmek, milli tarih ve milli coğrafyaya hakim olarak ülkesini tanımak ve ülkesine dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehdiye karşı korumaya istekli olmak, kültürünü tanımak ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

gelecek kuşaklara aktarmak olarak görülmektedir. Bu yaklaşım hem kadın hem de erkek öğretmenler tarafından en çok ifade edilen yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca mesleki kıdemleri farklı olan öğretmenler arasında da yine bu yaklaşım öne çıkmaktadır. Genel olarak Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi konu alan çalışmalarda da vatandaşlık aktarımı rollerine vurgu yapıldığı bilinmektedir (Erdem, tarihsiz; Sönmez, 2003). Bu noktada öğretmenlerin MEB in ilk kez 2005 programı ile literatürde kullandığı diğer yaklaşımların yanında vatandaşlık aktarımının daha baskın bir yaklaşım olarak benimsedikleri söylenebilir. Bu yaklaşımın bu kadar fazla ifade edilmesinin nedenlerinden biri olarak öğretmenlerin kendi eğitimlerinin bu yaklaşım çerçevesinde gerçekleşmesinin etkisi olabileceği düşünülebilir (Çulha Özbaş, Doğan 2014).

Yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı, sosyal bilgiler öğretmenleri arasında ikinci olarak en çok ifade edilen yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın öğretmenler arasında ilk sırada ifade edilen bu yaklaşım, erkek öğretmenler arasında ikinci sırayı almıştır. 10-19 yıl arasında meslek tecrübeye sahip öğretmenler arasında daha çok bu yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bu öğretmenlerin çoğunluğunun Eğitim Fakültesi ve özellikle Tarih Öğretmenliği mezunu öğretmenlerden oluşmaktadır. Yaşama uyarlayıcı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı bilindiği üzere ilerlemecilik akımının etkileriyle genel olarak öğrencileri yaşama hazırlama ve bunun içinde mensubu oldukları toplumun değerlerini ve olanaklarını onlara kavratma, boş zaman uğraşları ile zamanlarını nasıl değerlendirecekleri hakkında bilgi sahibi yapma, girişimcilğe özendirme ve bilinçli tüketiciliği aşılama önemlidir. Bu noktada, sosyal bilgiler öğretmenlerini vatandaşlık aktarımından sonra yaşama uyarlama aracı olarak sosyal bilgiler tanımlamaları şaşırtıcı değildir. Zaten, 2005 programının sosyal bilgiler öğretime yüklediği en önemli amaçlardan biri de öğrencilerin yaşama uyarlanmalarını sağlayacak bilgi beceri ve tutumlarla donatılmaları olarak (MEB, 2005) belirlenmiştir.

Toplumsal yeterlilikleri arttırmak, geliştirmek için sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı ise, kadın öğretmenler tarafından vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgilerle birlikte en çok ifade edilen yaklaşım olmuştur. Bu yaklaşımı ifade eden söylemler geliştiren erkek öğretmenlerin sayısı ise kadın öğretmen sayısının neredeyse yarısı kadardır. 1-9 yıl arası mesleki deneyime sahip olan öğretmenler ve 20 yıl ve üstü deneyime sahip öğretmenler daha çok bu yaklaşıma vurgu yapmışlardır. Fakülte bazında bakıldığında ise en çok eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin bu yaklaşımı benimsedikleri görülmektedir. Hatta, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin çoğu (en çok da sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olanlar) bu yaklaşımı benimsemektedirler. Bu yaklaşım çerçevesinde, bu öğretmen grubu için sosyal bilgiler öğretiminin amacı toplumu var olandan daha ileri bir seviyeye taşımaktır. Ama burada unutulmaması gereken Sosyal bilgiler öğretimi yalnızca toplumsallaşma olarak görülmemeli, karşı toplumsallaşma ve toplumsallaşmayı dengeli bir şekilde içerdiği (Doğanay, 2004:18). Ki, bu öğretmen söylemlerinde daha çok ideal olana ulaştırma ön plana çıkmaktadır ki bu ideal olanda muasır medeniyetler seviyesine taşıma olarak görülmektedir. Bu yaklaşımın temellerinde aslında okulun sosyal değişimin en önemli temel taşı olduğunu görüşü yatmaktadır.

Bireysel gelişimin aracı olarak sosyal bilgiler daha çok erkek öğretmenler tarafında dile getirilen bir yaklaşımdır. Kadın öğretmenler içinse en az tercih edilen yaklaşımdır. En çok eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Daha çok 15-20 yıl arası tecrübeye sahip öğretmenler arasında dile getirilmiş aynı zamanda eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültelerinin tarih bölümlerindeki öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Burada öğrencilerin özgüvenini arttırma, toplum karşısında konuşma becerilerini geliştirmede sosyal bilgiler öğretmenlerine görevler yüklenmektedir. Açıklan (2011)’in sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşlerini incelediği araştırmasında da en çok ifade edilen görüşlerden biri iletişim becerilerini geliştirmek olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu açıdan iki araştırmanın bulguları paralellik taşımaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı ise öğretmenler arasında en az tercih edilen yaklaşımlardan biridir hatta kadın öğretmenlerin hiçbiri bu yaklaşımı ifade etmemiştir. Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin hiçbiri bu yaklaşım çerçevesinde söylem geliştirmemişlerdir. Bu yaklaşım daha çok mesleki deneyimi 5 ile 10 yıl arasında değişen öğretmenlerde karşımıza çıkmaktadır. Alan yazını tarandığında demokratik değerlerle donatılmış, sorgulayan, araştıran, eleştirel ve yansıtıcı düşünen bireyler yetiştirmekte mihenk taşı olan bu yaklaşımın çok az sosyal bilgiler öğretmeni tarafından ifade edilmiş olması düşündürücüdür.

Küresel eğitim alanı olarak sosyal bilgiler öğretimi yine yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler öğretimi gibi öğretmenler arasında en az ifade edilen yaklaşımdır. Oysa ki, bu yaklaşım çerçevesinde; Evrensel dünya görüşü olan, dünya sorunlarını çözmeye istekli, tüm dünya için kaygıları olan, farklı kültürleri merak eden/din dil ırk ayrımı yapmadan farklı kültürleri anlamaya istekli bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım sadece 3 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretimi içinde çok önemli bir yere sahip olan küresel eğitim alanının öğretmenler tarafından ifade edilmemiş olması da düşündürücüdür.

Bu araştırmada öne çıkan önemli sonuçlardan biri de sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülte türünün onların sosyal bilgiler öğretiminin amacının ne olduğuna ilişkin görüşlerini etkilediğidir. Örneğin, özellikle coğrafya programından mezun eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin çevre bilinci geliştirmede sosyal bilgiler öğretimi üzerine yoğun bir anlam yüklemektedir. Eğitim enstitüsü ve tarih programlarından mezun olan öğretmenler sosyal bilgiler öğretiminin sosyal etkililik yönüne vurgu yapmışlardır. Burada ideal toplum olarak Atatürk İlkelerine bağlı, ülkesini muasır medeniyetler seviyesine çıkarmak için gönüllü ve kendine toplumun verdiği görevleri, işleri yerine getirmede sorumlu olarak değerlendirmektedirler. Bunda özellikle Cumhuriyetin kuruluş dönemi sonrası genelde eğitim özelde de tarih öğretimine yüklenen amacın etkili olabileceği düşünülmektedir. Tarih programlarından mezun olan öğretmenler daha çok vatandaşlık aktarımına vurgu yapmışlardır. Bu söylemlerde, Atatürk ilkeleri ile iyi vatandaş yetiştirme yönünün vurgulandığı görülmektedir. Eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler hak ve sorumlulukların bilincinde olmayı dile getirmişlerdir. Daha çok kültürel mirasın aktarımı ve vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgilere yüklenen yeni anlamlardan biri de öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktır, yani burada bireysel gelişim önem kazanmıştır. Öğretmenler de kendini tanıyan, kendini ifade edebilen, özgün, özgüveni gelişmiş, özellikleri söylemlerinde kullandıkları görülmektedir.

Pek çok sosyal bilgiler öğretmenin söyleminde sosyal bilgiler öğretiminin öğrenciyi hayata hazırlama görevinden bahsedilmektedir. Öğretmenlerin ifadelerinde daha sonra yaşamlarında karşılaçıkları sorunları çözüme ve bu sorunların üstesinden gelebilecek yetilere sahip olma gibi ifadeler görmektediriz. Bu görüşlerde sosyal bilgiler dersinin, temel eğitimde hayat bilgisi dersinin devamı olarak düşünülmesinin etkisi olabilir.

Bu çalışmaya katılan sadece iki sosyal bilgiler öğretmeni farklılıklarla yaşama ve bu farklılıklara saygı üzerinde durmuştur. Sadece iki öğretmenin bu denli önemli bir konu üzerinde durması düşündürücüdür. Oysa ki, sosyal bilgiler öğretimi öğrencilere yabancı kültürleri tanıma, yabancı kültürlerle saygı gösterme, dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın insanların salt insan oldukları için değerli olduklarını aktaran önemli bir derstir ve öğretmenlerin bu özelliği es geçmeleri dikkat çeken bir unsurdur. Coğrafya mezunu öğretmenlerin genellikle sosyal bilgiler öğretimini coğrafya üzerinden değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca coğrafya mezunu öğretmenlerde dünyayı tanıma ve dünya vatandaşı olma ve kendini dünyanın bir ferdi olarak görme anlayışı hakimdir. Bunun nedeni küreselleşme gibi bir olgu ile eğitimleri esnasında karşılaşmış olabilecekleridir. Ayrıca araştırmanın ilgi çeken sonuçlarından biri de hiç bir öğretmen teknoloji ve teknolojiye uyum aracı olarak sosyal bilgilerin amacı içinde saymamışlardır. Teknoloji okuryazarlığı, ekonomi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı... gibi sosyal bilgiler eğitiminin aktör vatandaş becerileri geliştiren rollerine yönelik söylemlerde bulunmamışlardır. Disiplin olarak sosyal bilimleri ifade eden öğretmenler eğitim fakültesi mezunları arasında var olmasına rağmen, bu ifadelerde de yine vatandaşlık aktarımının izlerini görmek mümkündür.

Sonuç olarak, elbette sosyal bilgiler eğitiminin amacının ne olduğu bir çırpıda cevaplanabilecek ya da genel geçer cevapları olabilecek bir soru değildir. Hatta bu konuda sosyal bilgiler eğitimcileri bile zaman zaman kafa karışıklığı yaşamaktadır (Thornton, 2005). Ama, yine de öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin ne olduğu sınıf duvarları içinde yürütülen sosyal bilgiler derslerine ilişkin bir fikir verebileceği için önemlidir. Bu noktada, araştırmanın en önemli sonucu sosyal bilgiler öğretmenlerinin hala sosyal bilgiler öğretiminin en önemli amacı olarak vatandaşlık aktarımını gördükleridir. Burada vatandaşlık aktarımı da milli tarih milli coğrafya bilen haklarını bilen bireyler olarak değerlendirilmektedirler de açıktır.

Goodman ve Adler (1985) ilköğretimde görev yapmakta olan bir grup sosyal bilgiler öğretmenin, sosyal bilgiler öğretimin ilköğretimdeki amacının ne olduğuna ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmalarında da resmi söylemde sosyal bilgiler dersine yüklenen amaç dışında öğretmenlerin bu derse farklı amaçlar yüklediklerini ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada da MEB 2005 de temel yaklaşım olarak belirtilen vatandaşlık aktarımı, yansıtıcı inceleme ve sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarından sadece vatandaşlık aktarımının yoğun olarak öğretmen söylemlerinde karşılaşılmıştır. Bu noktada tekrar başa dönüp Bruner'in 1971 yılında önemle vurguladığı etkili öğretiminin gerçekleşebilmesi için "neyin, neden, nasıl" öğretileceği konusunda hem fikir olunması gerektiğini savı tekrar düşünülmelidir. Kendileri sosyal bilgiler öğretiminde sadece vatandaşlık aktarımı yoluyla eğitim almış öğretmenlerin, günümüz sosyal bilgiler öğretiminin amaçları konusunda kafa karışıklığı yaşamaları anlaşılabilir (Çulha Özbaş, Doğan; 2014).

Bu araştırmanın sonuçları çerçevesinde ortaya konulabilecek en önemli öneri; bundan sonra sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilecek olan hizmet içi eğitimlerde mutlaka onların varolan düşüncelerinden yola çıkarak 2005 programı çerçevesinde öne çıkan vatandaşlık aktarımı dışındaki sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımları konularında bilgilendirilmeleri hatta bu yaklaşımlar çerçevesinde düzenlenecek sınıf içi etkinlikler konusunda yaşantıları yoluyla eğitim alarak kendi sınıflarına da bu etkinlikleri taşıyabilmeleri için ikna edilmelerinin öneminin ortaya çıkmış olmasıdır. Sosyal bilgiler öğretim programlarında meydana gelen değişimlerle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine verilen hizmet içi eğitimin kalitesinin ve yararının artırılabilmesi için bu elzem bir konudur. Çünkü Bruner'in daha 1971 yılında ifade ettiği gibi öğretmenlerin kendi alanlarının ne olduğu ve öğretim amacının ne olduğu konusunda ikna edilemezse eğitim reformunun da başarısından söz edilemeyeceğidir. Ayrıca araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi uygulamaları ile sosyal bilgiler öğretiminin amacına ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiyi konu alacak çalışmalara duyulan ihtiyaçta ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- AÇIKALIN, Mehmet. (2011). Turkish Pre-Service Teachers' Beliefs about the Nature of Social Studies, *Social Studies Research and Practice* 6 (3) Winter, 18-35.
- ALTINKULAÇ, Ali., USLU, Salih. (2014). " Sosyal Bilgiler Dersinden Beklentilerin Karşılaştırılması / The Comparison Of Expectations From Social Studies Course, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN:1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu Armağanı -Tarih),

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Volume 9/7 Summer 2014, www.turkishstudies.net, DOI Number:
http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7202, p. 165-175.

- BANKS, Jacson. (1995). Transformative challenges to the social science disciplines: Implications for social studies teaching and learning. *Theory and Research in Social Education*, 23(1), 2-20.
- BARR, Robert. D., BARTH, James. L., & SHERMIS, Samuel. S. (1977). *Defining the social studies*. Arlington,
- BRUBAKER, D. L., SIMON, L. H., & WILLIAMS, J. W. (1977). A conceptual framework for social studies curriculum and instruction. *Social Education*, 41(3), 201-205.
- BRUNER, Jerome. (1960). *The process of education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BRUNER, Jerome.(1977). *The Relevance of Education*. New York: W.W.Norton, Inc.
- CARR, Eric. R. (1950). Education for life adjustment through the social studies. In H. R. Douglass (Ed.), *Education for life adjustment: Its meaning and implementation* (pp. 110-133). New York: The Ronald Press Company.
- CONRAD, D. (1991). School-community participation for social studies. In J. P. Shaver (Ed.), *Handbook of research on social studies teaching and learning: A project of the National Council for the Social Studies* (pp. 540-548). New York: Macmillan.
- CROWE, Alicia. R. (2006). Technology, citizenship, and the social studies classroom: Education for democracy in a technological age. *International Journal of Social Education*, 2(1), 111-121.
- ÇULHA ÖZBAŞ, Banu, (2012). “As a social studies teacher who am I?” analyzing in service social studies teachers’ perception of social studies teacher via metaphors / “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Olarak, Ben Kimim?” Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kimliklerine İlişkin Görüşlerinin Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN:1308-2140 (Prof. Dr. Coşkun Ak Armağanı) Volume 7/ 2 Spring 2012 www.turkishstudies.net, DOI Nummer: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3151, p. 821-838.
- ÇULHA ÖZBAŞ, Banu., DOĞAN, Yasin. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğrenmeye ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni Olmaya İlişkin Yaşam Deneyimleri. *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (18) 543-565.
- DEWEY, John. (1910). *How we think*. London, UK: D. C. Heath & Company.
- DEWEY, John. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. New York: The Macmillan Company.
- DEWEY, John. (1963). *Experience and education*. New York: Collier Books. (Original work published 1938).
- DIEM, R. A. (1997). Information technology and civic education. In P. H. Martorella (Ed.), *Interactive technologies and the social studies: Emerging issues and applications* (91-110). New York: State University of New York Press.
- DİNÇ, Erkan., DOĞAN, Yasin.(2010). İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşleri , *Journal of Social Studies Education Research*, 1(1).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

- DOĞANAY Ahmet. (2003), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Ed) Cemil ÖZTÜRK-Dursun DİLEK, Pegem A Yayıncılık: Ankara
- DOĞANAY, Ahmet. ,SARI, Media. (2008). Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma. *İlköğretim Online*, 7 (2), 468-484.
- DOUGLASS, Harl. R. (1952). *Secondary education for life adjustment of American youth*. New York: The Ronald Press Company.
- ENGLE, Shirley. H. (1960). Decision making: The heart of social studies instruction. *Social Education*, 24(7), 301-306.
- EVANS, Ronald. W. (2004). *The social studies wars: What should we teach all children*. New York: Teachers College, Columbia University.
- GOODMAN, J., ADLER, S.(1988). Becoming an Elementary Social Studies Teacher: A Study in Perceptives. *Theory and Research in Social Education*, Summer
- GOOLER, D. D. (1995). Perspectives: Technology as content in social studies curricula for young learners. *Social Studies & the Young Learners*, 7(3), 27-30.
- HASS, J. D. (1979). Social studies: Where have we been? Where are we going? *The Social Studies*, 70(4), 147-154.
- HERTZBERG, Hazel Whitman. (1971). *Historical parallels for the sixties and seventies: Primary sources and core curriculum revisited*. Boulder, CO: Social Science Education Consortium Inc.
- HERTZBERG, Hazel Whitman. W. (1981). *Social studies reform: 1880-1980*. Boulder, CO: Social Science Education Consortium Inc.
- HULL, J. Douglas. (1950). Development of the current life adjustment movement. In H. R. Douglass (Ed.), *Education for life adjustment: Its meaning and implementation* (pp. 3-21). New York: The Ronald Press Company.
- JANZEN, Rod. (1995). The social studies conceptual dilemma: Six contemporary approaches. *The Social Studies*, 86(3), 134-140.
- KAN, Çiğdem. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Demokratik Öğretmenin Tanımı Ve Öğretmenlerin Demokratik Açından Kendilerini Değerlendirmeleri / Definition of A Democratic Teacher According To The Opinions of Social Studies Teachers And The Self-Evaluation of Those Teachers In Relation To The Democratic Aspects of Teaching *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (İsmail Yıldırım Armağanı), Volume 9/6 Spring 2014, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6679>, p. 1141-1153.
- KARASAR, Niyazi. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları: Ankara.
- MARTORELLA, Peter. H. (2001). *Teaching social studies in middle and secondary schools* (3rd ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Merrill.
- MILLS, H. H. (1950). Extra-class activities in a life adjustment program. In H. R. Douglass (Ed.), *Education for life adjustment: Its meaning and implementation* (pp. 332-355). New York: The Ronald Press Company.
- National Commission on Social Studies in the Schools. (1989). *Charting a course: Social studies for the 21st century*. Washington, DC: Author.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

- National Council for the Social Studies. (1994). *Expectations of excellence: Curriculum standards for social studies*. Washington, DC: Author.
- National Council for the Social Studies. (2006). Technology position statement and guidelines. *Social Education*, 70(5), 329-332.
- NEWMANN, F. M. (1977). Building a rationale for civic education. In J. P. Shaver (Ed.), *Building rationales for citizenship education* (pp. 1-33). Arlington, VA: National Council for the Social Studies.
- OLIVER, Donald W. (1969). Categories of social studies instruction. In R. E. Gross, W. E. McPhie, & J. R. Fraenkel (Eds.), *Teaching the social studies, what, why, and how* (pp. 124-133). Scranton, PA: International Texbook Company.
- ROMINE, Terry, S. (1950). Areas and objectives of life adjustment education. In H. R. Douglass (Ed.), *Education for life adjustment: Its meaning and implementation* (pp. 45-67). New York: The Ronald Press Company.
- ROSS, E. Wayne. (1997). The struggle for the social studies curriculum. In E. W. Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems, and possibilities* (pp. 3-21). New York: State University of New York Press.
- SAXE, David W. (1991). *Social studies in schools: A history of the early years*. New York: State University of New York Press.
- SOBOL, T. (1993). Revising the New York State social studies curriculum. *Teachers College Record*, 95(2), 258-272.
- SOBOL, Thomaz. (1990). Understanding diversity. *Educational Leadership*, 48(3), 27-30.
- SÖNMEZ Veysel, (1993). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, M.E.B. Yayınları: İstanbul
- STANLY, William. B., & NELSON, Jack. L. (1986). Social education for social transformation. *Social Education*, 50(7), 528-534.
- TABACHNICK, B. R. (1991). Social studies: Elementary-school programs. In A. Lewy (Ed.), *The international encyclopedia of curriculum* (pp. 725-731). Oxford, UK: Pergamon Press.
- TAY, Bayram. (2011). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (Ed) Refik Turan, Kadir Ulusoy, 2. Baskı PegemAkademi Ankara. 2-16
- VANFOSSEN, Philips J. (2003). *Reading and math take so much of the time: An overview of social studies instruction in elementary classrooms in Indiana*. Paper presented at the College and University Faculty Assembly of the National Council for the Social Studies, Chicago, IL, November 12.
- WEHLAGE, Gary., & ANDERSON, Eugene M. (1972). *Social studies curriculum in perspective: A conceptual analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- YALI Zhao & JOHN D. Hoge (2005): What Elementary Students and Teachers Say about Social Studies, *The Social Studies*, 96:5, 216-221
- YILDIRIM, Ahmet. & ŞİMŞEK, Hasan. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

ÇULHA ÖZBAŞ B., ERBUDAK, K.C., Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına Yönelik Görüşleri, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3 Winter 2015, p. 303-330, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7613>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

